

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XIX RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

OKTYABR, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 19-son (13-oktyabr, 2026-yil).– 191 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 9-oktyabr

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

IQTISODIYOT FANLAR

“YASHIL” IQTISODIYOT VA UNING FALSAFIY-IJTIMOY AHAMIYATI

Do'stov Bahodir Tashpo'latovich

Samarqand davlat Pedagogika instituti

mustaqil tadqiqotchisi

Email: bohodustov@inbox.ru

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6968-3490>

Tel: +998942401171

Annotatsiya. Maqolada “Yashil” iqtisodiyot tushunchasining mohiyati, uning tarixiy shakllanishi, falsafiy asoslari va ijtimoiy ahamiyati kompleks tahlil qilinadi. “Yashil” iqtisodiyot zamonaviy jamiyatda barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik, ijtimoiy adolat va inson farovonligini ta'minlashning muhim paradigmasi sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida “Yashil” iqtisodiyotga o'tish strategiyasi, 2025-yil “Atrof-muhitni asrash va “Yashil” iqtisodiyot yili” doirasidagi chora-tadbirlar va istiqbollar yoritiladi. Maqolada antropotsentrizmdan ekotsentrizmga o'tish, mas'uliyat prinsipi, ijtimoiy adolat va “Yashil” ish o'rinlari masalalari alohida tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: “Yashil” iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, falsafiy ahamiyat, ijtimoiy adolat, ekologik xavfsizlik, ekotsentrizm, O'zbekiston, “Yashil” o'sish.

THE “GREEN” ECONOMY AND ITS PHILOSOPHICAL-SOCIAL SIGNIFICANCE

Do'stov Bahodir Tashpo'latovich

Independent Researcher

Samarkand State Pedagogical Institute

Annotation. The article provides a comprehensive analysis of the essence of the green economy concept, its historical formation, philosophical foundations and social significance. The green economy is considered as an important paradigm for ensuring sustainable development, environmental security, social justice and human well-being in modern society. The article also covers the strategy of transition to a green economy in the Republic of Uzbekistan, measures within the framework of the Year of Environmental Protection and Green Economy in 2025, and future prospects. Special attention is paid to the transition from anthropocentrism to ecocentrism, the principle of responsibility, social justice and the issue of green jobs.

Keywords: green economy, sustainable development, philosophical significance, social justice, environmental security, ecocentrism, Uzbekistan, green growth.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i19/n14>

Kirish

XXI asrda insoniyat oldida turgan eng muhim va murakkab muammolardan biri — iqtisodiy o'sish bilan ekologik muvozanatni uyg'unlashtirishdir. So'nggi bir asr davomida amal qilgan an'anaviy iqtisodiy modellar tabiiy resurslarni haddan tashqari iste'mol qilish, atrof-muhitni ifloslantirish, iqlim o'zgarishini tezlashtirish va ijtimoiy tengsizlikni chuqurlashtirishga olib keldi. Bu holat «rivojlanish» tushunchasining o'zini qayta ko'rib chiqishga majbur qildi.

Shu sharoitda “Yashil” iqtisodiyot» (green economy) konsepsiyasi nafaqat iqtisodiy, balki falsafiy va ijtimoiy jihatdan ham chuqur mazmunga ega bo'lgan paradigma sifatida shakllandi. U inson farovonligini oshirish va ijtimoiy adolatni ta'minlash bilan bir vaqtda, atrof-muhitga bo'lgan salbiy ta'sirni sezilarli darajada kamaytirishni maqsad qiladi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Atrof-muhit dasturi (UNEP) tomonidan ilgari surilgan bu konsepsiya[1] bugungi kunda dunyoning ko'plab mamlatlari, jumladan O'zbekistonning milliy rivojlanish strategiyalarining markaziy elementlaridan biriga aylandi.

Mazkur maqolaning maqsadi — “Yashil” iqtisodiyotning falsafiy asoslarini va ijtimoiy ahamiyatini chuqurroq tahlil qilish, shuningdek, O'zbekiston sharoitida bu konsepsiyaning amaliy ahamiyati va istiqbollari yoritishdan iborat.

“Yashil” iqtisodiyot tushunchasi va uning mohiyati

“Yashil” iqtisodiyot — bu iqtisodiy faoliyatni ekologik barqarorlik, ijtimoiy adolat va resurs samaradorligi prinsiplari asosida tashkil etishdir. UNEP ta'rifiga ko'ra, “Yashil” iqtisodiyot “inson farovonligini oshirish va ijtimoiy tenglikni ta'minlash bilan birga, atrof-muhit xatarlarini va ekologik tanazzulni sezilarli darajada kamaytiradigan iqtisodiyotdir”¹.

Bu konsepsiya 2008–2009-yillardagi global moliyaviy inqiroz davrida alohida dolzarblik kasb etdi. Inqiroz an'anaviy o'sish modelining zaifligini ko'rsatdi va resurslarni sarflash hisobiga o'sish o'rniga, resurslarni tejash va ekotizimlarni tiklash asosidagi rivojlanish zarurligini ta'kidladi. 2012-yilda Rio-de-Janeyro shahrida o'tkazilgan “Rio+20” konferensiyasida “Yashil” iqtisodiyot barqaror rivojlanishning muhim vositasi sifatida rasman tan olindi. Barqaror rivojlanish g'oyasi esa hali 1987-yilda Brundtland komissiyasi tomonidan shakllantirilgan edi[2].

“Yashil” iqtisodiyotning asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat:

- tabiiy resurslardan oqilona va samarali foydalanish;
- chiqindilarni kamaytirish, qayta ishlash va tsirkulyar iqtisodiyotga o'tish;
- qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish;
- ijtimoiy adolatni ta'minlash va ««Yashil»» ish o'rinlarini yaratish;
- ekotizim xizmatlarining qiymatini iqtisodiy hisob-kitoblarga kiritish.

“Yashil” iqtisodiyotning falsafiy asoslari

Falsafiy nuqtai nazardan “Yashil” iqtisodiyot inson va tabiat o'rtasidagi munosabatning yangi paradigmasini ifodalaydi. U antropotsentrizm (insonni borliqning markazi deb hisoblash) dan ekotsentrizm (tabiatni mustaqil qiymatga ega tizim sifatida tan olish) tomon o'tishni nazarda tutadi.

Antropotsentrizmdan ekotsentrizmga

An'anaviy g'arb falsafasi va iqtisodiy tafakkuri uzoq vaqt davomida insonni tabiatning egasi va “hokimi” sifatida ko'rib keldi. Bu yondashuv tabiatni faqat resurs manbai deb baholashga olib keldi. Natijada ekologik inqiroz chuqurlashdi. “Yashil” iqtisodiyot esa tabiatni mustaqil qiymatga ega tizim sifatida tan oladi va insonning undagi o'rnini hamkorlik va mas'uliyat asosida belgilaydi.

Mas'uliyat prinsipi

Nemis faylasufi Hans Yonas “Mas'uliyat prinsipi” asarida zamonaviy texnologiyalar davrida insoniyatning kelajak avlodlar oldidagi axloqiy burchini asoslab berdi[3]. Uning fikricha, inson o'z harakatlarining uzoq muddatli oqibatlarini hisobga olishi va Yerdagi hayotning davom etishi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishi shart. Bu prinsip “Yashil” iqtisodiyotning axloqiy poydevorini tashkil etadi.

Sharq falsafasi va "Yashil" tafakkur

Sharq falsafiy an'alarida, xususan, sufizm, konfutsiychilik va boshqa ma'naviy tizimlarda tabiatga hurmat, muvozanat va halollik g'oyalari chuqur ildiz otgan. Inson tabiatning bir qismi sifatida yashashi, uning muvozanatini buzmasligi kerak, degan qarashlar mavjud. "Yashil" iqtisodiyot bu qadriyatlarni zamonaviy iqtisodiy tizimga moslashtirib, ularni amaliy siyosat darajasiga ko'taradi. O'zbekiston sharoitida bu an'anaviy qadriyatlar bilan zamonaviy ekologik tafakkurni uyg'unlashtirish katta salohiyatga ega.

Barqarorlik g'oyasi

Barqaror rivojlanish g'oyasi hozirgi ehtiyojlarni qondirish kelajak avlodlarning o'z ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlarini cheklamasligi lozim, deb belgilaydi¹. "Yashil" iqtisodiyot aynan shu g'oyaning iqtisodiy va amaliy ifodasidir. U hozirgi va kelajak o'rtasidagi adolatni ta'minlashga qaratilgan.

"Yashil" iqtisodiyotning ijtimoiy ahamiyati

"Yashil" iqtisodiyot faqat ekologik emas, balki chuqur ijtimoiy ahamiyatga ega. U jamiyatning turli qatlamlari o'rtasidagi munosabatlarni, ish bilan bandlik tuzilmasini, sog'liqni saqlash tizimini va ijtimoiy barqarorlikni bevosita ta'sir qiladi.

Ijtimoiy adolat va tenglik

Ekologik muammolardan kambag'al va zaif qatlamlar ko'proq azob chekadi. Ifloslangan havo, toza suv tanqisligi, cho'llanish va iqlim o'zgarishi oqibatlarini eng avvalo kam ta'minlangan aholiga ta'sir qiladi. "Yashil" iqtisodiyot bu tengsizlikni kamaytirishga qaratilgan: toza atrof-muhitga bo'lgan huquqni himoya qilish, resurslarga adolatli kirishni ta'minlash va ekologik xavflardan himoya qilish orqali.

"Yashil" ish o'rinlari

"Yashil" iqtisodiyotga o'tish yangi ish o'rinlarini yaratadi. Qayta tiklanadigan energiya, energiya samaradorligi, chiqindilarni qayta ishlash, ekoturizm, organik qishloq xo'jaligi va "Yashil" qurilish sohalarida millionlab ish o'rinlari paydo bo'lishi mumkin[7]. Bu ish o'rinlari nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlaydi. Shu bilan birga, adolatli o'tish (just transition) prinsipi muhim: an'anaviy sohalarida ish o'rnini yo'qotayotgan xodimlarni qayta tayyorlash va ijtimoiy himoya qilish zarur.

Sog'liq va hayot sifati

Toza havo, toza suv, xavfsiz oziq-ovqat va "Yashil" hududlar aholi sog'lig'iga bevosita ta'sir qiladi. "Yashil" iqtisodiyot atrof-muhit ifloslanishini kamaytirish orqali nafas olish kasalliklari, yurak-qon tomir kasalliklari va boshqa ekologik kasalliklarni oldini olishga xizmat qiladi. Bu esa nafaqat inson hayoti sifatini oshiradi, balki sog'liqni saqlash tizimiga bo'lgan yukni ham kamaytiradi.

Ijtimoiy barqarorlik

Resurslar tanqisligi, cho'llanish, suv tanqisligi va iqlim o'zgarishi ijtimoiy ziddiyatlar va migratsiyaga olib kelishi mumkin. "Yashil" iqtisodiyot bu xavflarni kamaytirish orqali jamiyatning umumiy barqarorligini oshiradi. U uzoq muddatli istiqbolda ijtimoiy tinchlik va hamjihatlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston sharoitida "Yashil" iqtisodiyot

O'zbekiston Respublikasida "Yashil" iqtisodiyotga o'tish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. 2019-yilda "2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "Yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" qabul qilindi[4]. 2022-yildagi qaror bilan bu strategiyaning samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar belgilandi[5].

2025-yil O'zbekistonda "Atrof-muhitni asrash va "Yashil" iqtisodiyot yili" deb e'lon qilindi[6]. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi[8] doirasida qayta tiklanadigan energiya ulushini oshirish, issiqxona gazlari ajratmalarini kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish, "Yashil" hududlarni kengaytirish va "Yashil" investitsiyalarni jalb qilish kabi vazifalar belgilangan.

Asosiy maqsadli ko'rsatkichlardan:

— 2030-yilgacha issiqxona gazlari ajratmalarini 2010-yil darajasidan 35 foizga qisqartirish;

— qayta tiklanadigan energiya ulushini elektr energiyasi ishlab chiqarishda 30 foizdan ortiqqa yetkazish;

— energiya samaradorligini sezilarli darajada oshirish;

— "Yashil" makon» loyihasi doirasida millionlab daraxtlar ekish.

Bu chora-tadbirlar nafaqat ekologik, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega: yangi ish o'rinlari yaratiladi, aholining hayot sifati yaxshilanadi, mintaqaviy rivojlanish tengligi ta'minlanadi. Iqtisodiy o'sishning an'anaviy modelidan "yashil iqtisodiyot"ga o'tish – bu umumjahon trendi bo'lib u nafaqat alohida milliy iqtisodiyotlarning, balki umuman butun jahon iqtisodiyotining barqarorligini belgilab beradi, "yashil iqtisodiyot"ni ilgari surish esa taraqqiyotning asosiy yo'lidir.

Xulosa

"Yashil" iqtisodiyot — bu faqat iqtisodiy model emas, balki insoniyatning tabiat va jamiyatga bo'lgan munosabatini qayta ko'rib chiqishga chaqiruvchi falsafiy-ijtimoiy konsepsiyadir. U antropotsentrizmdan ekotsentrizmga o'tishni, mas'uliyat prinsipini, ijtimoiy adolatni va barqaror rivojlanishni birlashtiradi.

"Yashil" iqtisodiyot energiya va resursni tejashga, atmosferaga uglerod chiqarishni kamaytirishga, sof energiyadan foydalanuvchi transportga, energiyaning muqobil manbalariga, organik qishloq xo'jaligiga, ecodevelopmentga (atrof-muhitga kam ta'sir ko'rsatgan holda qurilishga), ilg'or logistikaga asoslanadi. Bu o'z navbatida iqtisodiyotga tabiatga zarar yetkazmay rivojlanish va aholining ekologik farovonligini saqlash imkonini beradi, tabiiy kapitalni saqlash va oshirish hisobiga ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, zaharli moddalar va uglerod chiqarilishini kamaytiradi, bioxilma-xillikni kengaytiradi, shuningdek aholi daromadlari va bandligini oshiradi. Barqaror rivojlanish konsepsiyasini amalga oshirish sharoitida O'zbekistonning innovatsion, ekologik mo'ljal olgan rivojlanish modelining shakllari va mexanizmlarini rivojlantirish quyidagilarga asoslanishini talab qiladi:

tabiatning alohida elementlarini muhofaza qilishdan umuman ekologik tizimlarni muhofaza qilishga o'tish; inson yashaydigan muhitning optimal parametrlarini kafolatlash;

iqtisodiyot sohalarini "yashil iqtisodiyot" tamoyillari bo'yicha rivojlantirish mexanizmlari bilan o'zaro aloqalarni uyg'unlashtirish.

O'zbekiston uchun "Yashil" iqtisodiyotga o'tish — milliy manfaatlar va global javobgarlikning uyg'unlashuvidir. U mamlakatning uzoq muddatli raqobatbardoshligini, aholi farovonligini va ekologik xavfsizligini ta'minlashning strategik yo'lidir. Bu yo'lda falsafiy chuqurlik, ijtimoiy adolat va amaliy harakatlarning uyg'unligi muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. UNEP. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. United Nations Environment Programme, 2011.
2. World Commission on Environment and Development. Our Common Future (Brundtland Report). Oxford University Press, 1987.
3. Jonas H. The Imperative of Responsibility: In Search of an Ethics for the Technological Age. University of Chicago Press, 1984.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi PQ-4477-son qarori. «2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "Yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasi to'g'risida».
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi PQ-436-son qarori. "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining "Yashil" iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida".
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-yanvardagi PF-16-son Farmoni. «O'zbekiston – 2030» strategiyasini "Atrof-muhitni asrash va "Yashil" iqtisodiyot" yilida amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida".
7. World Bank. Uzbekistan: Toward a Green and Resilient Economy. Washington, DC, 2022–2025.
8. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni.
9. Isadjanov A.A. Barqaror iqtisodiy rivojlanishning ekologik jihatlari. Monografiya. TDIU. Ilmiy tadqiqot markazi. 2020. 137-138-b.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**XIX RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
MATERIALLARI**
2026-yil, oktyabr

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 19-son (13-oktyabr, 2026-yil). – 191 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 9-oktyabr.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.